

Poglavlje 16

Πλουτάρχου Βίοι παράλληλοι, Ἀλκιβιάδης 2, 1–3

O tekstu

Sačuvana Plutarhova djela okupljena su u dvjema zbirkama: Βίοι παράλληλοι (*Usporedni životopisi*) i Ἠθικά (*Moralia, Spisi o moralu*). *Usporedni životopisi* donose biografije slavних Grka i Rimljana, većinom povijesnih ličnosti, u analognim parovima (Demosten i Ciceron, Aleksandar Veliki i Cezar itd). Do nas je stiglo pedeset takvih tekstova u dvadeset jednome paru, jednoj četverostrukoj kombinaciji (Agid i Kleomen – Tiberije i Gaj Grakho) i četiri pojedinačna životopisa (među njima je i Artakserkso, jedini koji nije ni Grk ni Rimljanin). Životopisa je bilo više; izgubljen je npr. par Epaminonda – Scipion.

Parovi životopisa često su popraćeni sažetkom sličnosti i razlika (σύγκρισις) u kojemu redovito prednost ostvaruje Grk; *Usporedni životopisi* tako su i glorifikacija grčke prošlosti. No, Plutarha ne zanima toliko historiografija koliko biografija. On sam kaže οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους (Plut. Alex. 1.2). Životopisi se od povjesnice za Plutarha razlikuju po tome što se karakter i osobnost, koji su u središtu zanimanja biografa, mogu razumjeti i iz detalja, malih, svakodnevnih postupaka: οὔτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεις πάντως ἔνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμφασιν ἤθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἰ μέγισται καὶ πολιορκίαι πόλεων („Vrlina ili mana često se ne

otkrivaju u sjajnim pothvatima onoliko koliko u nevažnoj stvari, riječi, šali, koja karakter ocrtava bolje od bitaka s tisućama poginulih, od silnih vojničkih pohoda i opsada gradova”, *ibid*). Životopisi su tako plod filozofsko-etičkoga pristupa i imaju jasnu etičko-pedagošku (a ne zabavnu) intenciju.

Ἀλκιβιάδης (Alkibijad, oko 450. – 404. pr. Kr.) bio je slobodouman, iznimno bogat i talentiran atenski aristokrat, dominantna ličnost političke scene posljednjih desetljeća V. st. Posebno je važnu ulogu odigrao pri odlučivanju o Sicilskoj ekspediciji (Thuc. 6). Izuzetnom je osobnom karizmom i govorničkim darom bio u stanju uspješno uvjeravati, čak i općiniti narodnu skupštinu. Bio je Periklov štićenik i omiljeni Sokratov učenik. No, Alkibijad je i krajnje kontroverzan lik; i suvremenici i historiografi, od Tukidida i Ksenofonta do Plutarha, njegovo djelovanje i život ocjenjuju na različite načine. Dojmljive portrete Alkibijada ostavili su Platon (dijalozi *Συμπόσιον*, *Gozba*, i *Ἀλκιβιάδης α'*, Alkibijad prvi) i pseudo-Andokid (govor *Κατὰ Ἀλκιβιάδου*, *Protiv Alkibijada*).

U odabranome se odlomku prikazuje Alkibijadova φύσις, temeljna sastavnica karaktera, koja se očituje već u djetinjstvu; kasnije će karakter oblikovati, osim slučaja (Τύχη), i vanjski utjecaji, a prvenstveno *odabir* (προαίρεσις) između dobra i zla, koji svaki veliki čovjek mora prije ili kasnije učiniti. Alkibijadova se narav na dojmljiv način očitovala u dvama događajima, jednom prilikom rvanja (παλαίειν) i drugi put za igranja kockama (ἀστράγαλοι).

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plut. Alcibiades 2.1–3

φύσει δὲ πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων παθῶν ἐν αὐτῷ, τὸ φιλόνηκον ἰσχυρότατον ἦν καὶ τὸ φιλόπρωτον, ὡς δῆλόν ἐστι τοῖς παιδικοῖς ἀπομνημονεύμασιν.

ἐν μὲν γὰρ τῷ παλαίειν πιεζούμενος, ὑπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν ἀναγαγὼν πρὸς τὸ στόμα τὰ ἄμματα τοῦ πιεζοῦντος, οἷος ἦν διαφαγεῖν τὰς χεῖρας. ἀφέντος δὲ τὴν λαβὴν ἐκείνου καὶ εἰπόντος· δάκνεις, ὦ Ἀλκιβιάδη, καθάπερ αἱ γυναῖκες, οὐκ ἔγωγε, εἶπεν, ἀλλ' ὡς οἱ λέοντες.

ἔτι δὲ μικρὸς ὢν ἔπαιζεν ἀστραγάλοις ἐν τῷ στενωπῷ, τῆς δὲ βολῆς καθηκούσης εἰς αὐτὸν ἄμαξα φορτίων ἐπήει. πρῶτον μὲν οὖν ἐκέλευε περιμεῖναι τὸν ἄγοντα τὸ ζεύγος· ὑπέπιπτε γὰρ ἡ βολὴ τῇ παρόδῳ τῆς ἀμάξης· μὴ πειθομένου δὲ δι' ἀγροικίαν, ἀλλ' ἐπάγοντος, οἱ μὲν ἄλλοι παῖδες διέσχον, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης καταβαλὼν ἐπὶ στόμα πρὸ τοῦ ζεύγους καὶ παρατείνας ἑαυτὸν, ἐκέλευεν οὕτως, εἰ βούλεται, διεξελθεῖν, ὥστε τὸν μὲν ἄνθρωπον ἀνακροῦσαι τὸ ζεύγος ὀπίσω δείσαντα, τοὺς δ' ἰδόντας ἐκπλαγῆναι καὶ μετὰ βοῆς συνδραμεῖν πρὸς αὐτόν.

Analiza i komentar

φύσει δὲ πολλῶν ὄντων
καὶ μεγάλων παθῶν
ἐν αὐτῷ,
τὸ φιλόνεικον ἰσχυρότατον ἦν
καὶ τὸ φιλόπρωτον,
ὡς δῆλόν ἐστι
τοῖς παιδικοῖς ἀπομνημονεύμασιν.

δὲ čestica δέ označava nadovezivanje na prethodni iskaz
ὄντων... ἐν αὐτῷ § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni; predikatni dio genitiva apsolutnoga, § 504
ἰσχυρότατον ἦν § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910)
ὡς δῆλόν ἐστι § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910)
τοῖς παιδικοῖς ἀπομνημονεύμασιν instrumentalni dativ, odgovara na pitanje „po čemu”
ἐν μὲν γὰρ τῷ παλαίειν
πιεζόμενος,

ὕπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν
 ἀναγαγῶν
 πρὸς τὸ στόμα
 τὰ ἄμματα
 τοῦ πιεζοῦντος,
 οἷος ἦν
 διαφαγεῖν τὰς χεῖρας.

ἐν μὲν... ἀφέντος δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica μὲν...
 δέ...

γάρ čestica γάρ najavljuje iznošenje razloga ili objašnjenja: „naime...”

ἐν... τῷ παλαίειν § 231; poimeničeni infinitiv § 497

πιεζούμενος § 243, „čvrsto držan (od protivničkog rvača)”

τοῦ μὴ πεσεῖν § 327.17; § 254; poimeničeni infinitiv § 497; najčešća je
 negacija uz infinitiv μή, § 509c

ἀναγαγῶν složenica glagola ἄγω, s. 116; § 254; § 257

τὰ ἄμματα τοῦ πιεζοῦντος „ruke (rvača) koji ga je držao”

τοῦ πιεζοῦντος § 243; poimeničeni particip § 373

οἷος ἦν § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni
 (imenski predikat, Smyth 910); fraza οἷός εἰμι § 473 B. 4, LSJ οἷος
 III.1.b

διαφαγεῖν složenica glagola ἐσθίω, § 327.8; § 254

ἀφέντος δὲ τὴν λαβὴν ἐκείνου

καὶ εἰπόντος·

δάκνεις, ὦ Ἀλκιβιάδη,

καθάπερ αἱ γυναῖκες,

οὐκ ἔγωγε,

εἶπεν,

ἀλλ' ὡς οἱ λέοντες.

ἀφέντος... καὶ εἰπόντος predikatni dijelovi genitiva apsolutnoga, § 504

ἀφέντος složenica glagola ἴημι, § 305

εἰπόντος § 254, § 327.7

δάκνεις § 231

οὐκ... ἀλλ' koordinacija rečeničnih članova: „ne... nego...”

ἔγωγε istaknuti oblik lične zamjenice, § 206.2

εἶπεν § 254, § 327.7

ἔτι δὲ μικρὸς ὢν

ἔπαιζεν

ἀστραγάλοις

ἐν τῷ στενωπῷ,

τῆς δὲ βολῆς καθηκούσης εἰς αὐτὸν

ἄμαξα φορτίων

ἐπήει.

δὲ čestica δέ označava nadovezivanje na prethodni iskaz

μικρὸς ὢν § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni

ἔπαιζεν § 231

ἔπαιζεν... τῆς δὲ βολῆς koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestice δέ
τῆς δὲ βολῆς βολή je „bacanje” u igri

καθηκούσης § 231 (složnica glagola ἤκω, § 453.2); predikatni dio genitiva apsolutnoga, § 504

ἐπήει složnica glagola εἶμι, § 314.1

πρῶτον μὲν οὖν ἐκέλευε

περιμεῖναι

τὸν ἄγοντα τὸ ζεῦγος·

ὕπέπιπτε γὰρ ἡ βολή τῆ παρόδῳ τῆς ἀμάξης·

μὴ πειθομένου δὲ δι' ἀγροικίαν,

ἀλλ' ἐπάγοντος,

οἱ μὲν ἄλλοι παῖδες διέσχον,

ὁ δ' Ἀλκιβιάδης
καταβαλὼν ἐπὶ στόμα πρὸ τοῦ ζεύγους
καὶ παρατείνας ἑαυτόν,
ἐκέλευεν οὕτως,
εἰ βούλεται,
διεξελθεῖν,
ὥστε
τὸν μὲν ἄνθρωπον ἀνακροῦσαι τὸ ζεῦγος ὀπίσω δείσαντα,
τοὺς δ' ἰδόντας ἐκπλαγῆναι
καὶ μετὰ βοῆς συνδραμεῖν πρὸς αὐτόν.

πρῶτον μὲν... μὴ πειθόμενου δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica μέν... δέ...

ἐκέλευε § 231; otvara mjesto objektu u akuzativu te infinitivu: „zapovijedati komu da što čini”

περιμεῖναι τὸν ἄγοντα složenica glagola μένω, § 325.7; § 267; § 270; poimeničeni particip § 373

ὑπέπιπτε γὰρ § 231; § 238; čestica γὰρ najavljuje iznošenje razloga ili objašnjenja, „naime”

μὴ πειθόμενου... ἀλλ' ἐπάγοντος... koordinacija rečeničnih članova (ovdje genitiva apsolutnih, § 504) „ne... nego...”

πειθόμενου § 232

δι' ἀγροικίαν ἀγροικία je „nekultura”, „priprostost”; (χαρακτήρ) ἀγροικίας naslovljen je četvrti prikaz u djelu *Χαρακτῆρες* ili *Ἠθικοὶ χαρακτῆρες* (*Karakterī*) peripatetičara Teofrasta iz Ereza (Θεόφραστος, oko 371. – oko 287. pr. Kr.)

ἐπάγοντος § 231

οἱ μὲν ἄλλοι... ὁ δ' Ἀλκιβιάδης... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica μέν... δέ...

διέσχον složenica glagola ἔχω, § 327.13; § 254

καταβαλὼν ἐπὶ στόμα „bacivši se naglavačke”

καταβαλὼν složenica glagola βάλλω, s. 118; § 254

παρατείνας složenica glagola τείνω, s. 118; § 267; § 270

ἐκέλευεν sc. αὐτόν διεξελθεῖν; § 231

- εἰ βούλεται § 232; veznik εἰ uvodi protazu realne pogodbene rečenice (apodoza je οὕτως... διεξελθεῖν), § 475
- διεξελθεῖν § 254; složenica glagola ἔρχομαι, § 327.2; infinitiv ovisan o glagolu κελεύω u glavnoj rečenici
- ὥστε... ἀνακροῦσαι... ἐκπλαγῆναι ὥστε uvodi zavisnu posljedičnu rečenicu s predikatom u infinitivu (ovdje su dvije), § 473
- τὸν μὲν ἄνθρωπον... τοὺς δ' ἰδόντας... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica μὲν... δέ...
- τὸν μὲν ἄνθρωπον... δείσαντα „čovjek se prestrašio (i zaustavio konjsku zapregu)”
- τὸν... ἄνθρωπον ἀνακροῦσαι § 267; akuzativ s infinitivom, § 491
- δείσαντα § 317.3; § 267
- τοὺς... ἰδόντας ἐκπλαγῆναι καὶ... συνδραμεῖν akuzativ s infinitivom (ovdje s dvama infinitivima), § 491
- τοὺς... ἰδόντας § 254; § 327.3; poimeničeni particip § 373
- ἐκπλαγῆναι § 292; § 327.10
- συνδραμεῖν § 254; složenica glagola τρέχω, § 327.4